

УДК 342.56:346.91

О. П. Подцерковний

**ПРО ПРОЦЕСУАЛЬНІ ЧИННИКИ
ПІДВИЩЕННЯ АВТОРИТЕТУ СУДДІ ТА СУДУ
(НА ПРИКЛАДІ ГОСПОДАРСЬКОГО СУДОЧИНСТВА)**

Незалежність та дієвість судової гілки влади стає необхідним елементом просування не лише економічних реформ, що потребують захисту прав інвесторів, але й загалом розвитку держави. Натомість незалежність та дієвість судів зазвичай сприймається досить усічено — через призму обмеження стороннього впливу на діяльність суддів або створення організаційно-фінансових передумов діяльності судів. Наприклад, представник держдепартаменту США оцінює цю незалежність із погляду впливу на суддів виконавчої влади, адже судді мають «виносити вироки, не озираючись на наслідки для свого професійного майбутнього» [1].

Але не менш важливим у цій справі є підвищення авторитету судів та суддів, надання останнім реальних процесуальних повноважень для реалізації завдань судочинства, усунення правопорушень та попередження зловживання правами, самостійності у прийнятті неупереджених рішень для захисту прав та законних інтересів суб'єктів права, зокрема учасників господарських правовідносин.

На жаль, підрив авторитету органів влади усіх рівнів, корупційні скандали та намагання окремих політиків перекласти вади правозастосування на судову гілку влади призвели до того, що у законодавстві про судоустрій та процесуальному законодавстві реалізований згубний підхід: «суддя часто діє неправомірно при здійсненні судочинства, а тому його необхідно обмежувати». Завдяки цьому у господарському процесі, зокрема, запроваджені положення, непридатні європейським стандартам правосуддя, коли суд та судді позбавлені реальної влади та авторитету, а лібералізацією процесуальних повноважень сторін спору підірвані принципи правової певності, стабільності та оперативності судових рішень.

Варто зазначити найбільш відчутні проблеми у цій сфері.

1. Незважаючи на суттєве скорочення повноважень Верховного Суду України відповідно до Закону України «Про судоустрій та статус суддів» в Україні зберігається багатоланкова — 4-рівнева структура оскарження судових рішень.

У таких умовах про жоден авторитет судового рішення не може вестися мова. Особливо це позначається на господарських справах, де потреби господарського обігу вимагають прийняття оперативних рішень. Не випадково Венеціанською комісією на кожний з законопроектів про судоустрій та ухвалений Закон було надано висновок, що система судів, що складається з 4 рівнів, є надзвичайно складною та «призводить до надмірної складності та затримок» [2].

Яскравим прикладом затягувань розгляду справи, що виникають за такої системи, є те, що справи, які розглядаються в касаційному порядку та у порядку розгляду Верховним Судом, витребовуються з нижчестоящих судів, у зв'язку із чим неможливо здійснити зміну способи виконання відповідних рішень, оскаржити окремі частини рішень, захистити права осіб, що не були залучені до справи тощо.

Відповідно до Рішень Європейського суду з прав людини, зокрема у справах *Ryabykh v. Russia* і *Volkova v. Russia*, від 24 липня 2003 р. і 5 квітня 2005 [3] Суд одностайно дійшов висновку, що в результаті застосування процедури перегляду остаточних судових постанов має додержуватися принцип правової певності (стійкості рішень, що набрали законної сили), інакше буде ущемлене гарантоване заявникам параграфом 1 статті 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод право на доступ до правосуддя. Повноваження вищестоящих судів по перегляду рішень нижчих інстанцій повинні використовуватися для усунення судових помилок, зловживання правосуддям, а не заміняти повторний розгляд. Ті саме висновки зроблені Європейським судом з прав людини у справі «Пономарьов проти України».

Разом із тим попередження необґрунтованого надмірно тривалого слухання справ узгоджується із обоюсторонніми інтересами сторін господарської справи щодо забезпечення своєчасного судового розгляду спору, що відповідає завданням правосуддя та міжнародним стандартам судочинства.

Як зауважив академік В. К. Мамутов на парламентських слуханнях «Про стан правосуддя в Україні», існування чотирьох інстанцій у господарському судочинстві гальмує обертання капіталів в економіці. «Нехай буде 1–2 % неправильних рішень. Але гроші мають обертатися... тому стосовно господарських судів можна диференціювати справи та прибрати щонайменше 1–2 інстанції» [4].

Цей підхід повністю збігається із позицією Комітету Міністрів Ради Європи, висловленою у висновку № 6 Консультативної ради європейських суддів (ділі — КРЕС) до уваги Комітету Міністрів Ради Європи щодо справедливого суду в розумний строк та ролі судді в судових

процесах з урахуванням альтернативних засобів вирішення спорів на засіданні № 5 від 22–24 листопада 2004 р. Зокрема, у п. 134–136 зазначено, що «жодне з положень Європейської конвенції з прав людини не вимагає наявності права на апеляцію. Усвідомлюючи значення традицій у деяких країнах, що віддають перевагу необмеженому праву на (насправді) повторний судовий розгляд питань під час апеляції в другій інстанції, КРЕС хотіла б вказати на своє *негативне ставлення у принципі до такого підходу*», який *«підриває роль судді першої інстанції і потенційно може зробити недоцільним будь-яке управління (ведення. — О. П.) справами суддею першої інстанції»*... «Такий підхід також тяжіє до нівелювання правомірних очікувань іншої сторони судового процесу і збільшення *тривалості, вартості і напруженості судових проваджень*»... «Навіть у країнах, які приймають *ius litiatigonis*, створені механізми (наприклад право оголошувати безнадійні апеляції «очевидно необґрунтованими»), які частково становлять собою «випускний клапан» що зменшує певною мірою надмірне навантаження на апеляційну систему» (курсив мій. — О. П.) [5].

Саме тому при подальшому вдосконаленні законодавства про господарське судочинство, в тому числі при розроблені нового Господарського процесуального кодексу, варто ще жорсткіше обмежити розгляд господарських справ Верховним Судом України, а також запровадити майновий ценз (наприклад, ціна позову — понад 100 тис. грн.) для оскарження рішень місцевих судів в апеляційному та касаційному порядку. Тим паче що положення Конституції України дозволяють зробити останнє, передбачаючи у ст. 129 «забезпечення апеляційного та касаційного оскарження рішення суду, *крім випадків, встановлених законом* (курсив мій. — О. П.)».

Одним з ефективних варіантів відповідного реформування могло б стати також запозичення досвіду Німеччини, де Верховний суд (Єдиний сенат) не є постійним органом, а діє як Загальна колегія верховних (вищих федеральних) судів [6]. За такого підходу Верховний Суд може збиратися з числа представників вищих спеціалізованих судів для вирішення питань про правомірність того чи іншого судового рішення, лише якщо один з вищих спеціалізованих судів відступає від рішення іншого вищого спеціалізованого суду.

У цьому разі прийматимуться за основу не інтереси окремої сторони спору щодо нового перегляду його справи, а інтереси усїєї правової системи на забезпечення однаковості правозастосування.

При цьому Верховний Суд, на противагу недостатньо ефективному вітчизняному положенню про виправлення неоднакових рішень одного і того самого Вищого спеціалізованого суду, має бути наділений правом виправляти неоднакове застосування права у рішеннях різних вищих спеціалізованих судів. Лише за допомогою такого механізму забезпечуватиметься єдність та цілісність судової гілки влади.

При цьому відповідним удосконаленням не заважають положення

Конституції України, де у ст. 125 йдеться про те, що найвищим судовим органом у системі судів загальної юрисдикції є Верховний Суд України. Конституція у цьому разі не встановлює, у якій формі Верховний Суд України здійснюватиме повноваження як найвищого судового органу. Згідно з рішенням Конституційного Суду України від № 8-рп/2010 від 11 березня 2010 р. конституційний статус Верховного Суду України не передбачає наділення його законодавцем повноваженнями суду касаційної інстанції щодо рішень вищих спеціалізованих судів, які реалізують повноваження касаційної інстанції. Таким чином повноваження Верховного Суду мають носити не лише винятковий, алей, передусім, системоутворюючий характер.

2. Господарський процесуальний кодекс не містить положень щодо порядку заповнення прогалин у господарсько-процесуальному законі. У результаті, судді не приймають на себе відповідальність за застосування аналогії процесуального закону та процесуального права. Не випадково переважає буквальне тлумачення ГПК, що спотворює інколи загальні засади судочинства та його призначення. Прикладом може слугувати ситуація із скасуванням ВГСУ постанови апеляційного господарського суду, якою припинено провадження у справі щодо оскарження ухвали про забезпечення позову, яку було скасовано у першій інстанції. У результаті буквальне тлумачення ст. 80 ГПК — обмеженість підстав припинення справи переважило логіку та засади процесуального права.

3. Велика кількість скасувань через процесуальні порушення, що не привели чи не могли привести до невірної вирішення справи (процес заради процесу), підриває авторитет судів нижчестоящої інстанції без достатньої суспільно-правової потреби.

Натомість реальне судочинство потребує беззаперечного висновку — за будь-яких обставин процесуальні порушення не можуть ставати підставою для скасування, якщо не доведено, що це призвело чи могло призвести до прийняття неправильного рішення. Навіть порушення правил підвідомчості розгляду справи не можуть слугувати підставою для оскарження рішень, якщо справу вирішено правильно, а скаргником не доведено, яким чином за іншого юрисдикційного розгляду справу могло бути вирішено на його користь.

4. Часте перевищення касаційною інстанцією повноважень щодо оцінки факту при оскарженні судових рішень нижчих інстанцій, коли багато оскаржень відбувається з причини неповного з'ясування обставин справи. По-перше, у багатьох випадках при такому оскарженні не аналізується — з яких причин ці обставини не були з'ясовані, чи не виникло це через недбалість заявника, чи не порушуватиме скасування рішення з цієї підстави інтереси сторін та призводитиме до зловживання процесуальними правами. По-друге, часто і касаційна інстанція досить довільно застосовує положення ст. 111-7 про межі перегляду справи в касаційній інстанції: «касаційна інстанція не має права встановлювати

або вважати доведеними обставини, що не були встановлені у рішенні або постанові господарського суду чи відхилені ним, вирішувати питання про достовірність того чи іншого доказу, про перевагу одних доказів над іншими, збирати нові докази або додатково перевіряти докази». Відповідно до ст. 111-10 ГПК «неповне з'ясування обставин справи» не називається у якості окремої підстави скасування або зміни рішень господарських судів в касаційній інстанції. У порівнянні — ст. 104 ГПК стосовно підстав скасування або зміни рішення господарського суду в апеляційному порядку, поряд із порушенням норм матеріального чи процесуального права (п. 4 ч. 1), називає окремою підставою «невірне з'ясування обставин справи».

На противагу цим положенням ГПК, Вищий господарський суд надзвичайно часто застосовує таку підставу оскарження рішень, як неповне з'ясування обставин справи. Невже суди місцевої та апеляційної інстанції не можуть правильно визначити обставини справи? Такий підхід має бути рішуче відкинутий. Він підриває авторитет місцевих та апеляційних судів, порушує засади рівності перед законом у відносинах між ланками судової системи, по суті, є зловживанням процесуальними правами, що шкодить оперативності розгляду судових справ. Касаційна інстанція не має займатися питаннями факту, а лише питаннями законності ухваленого рішення.

Крім того, є тут і професійно-етичний аспект, який не може бути визначено у законі, але має стати духом господарського судочинства — оскарження рішень місцевих судів має стати винятковим випадком, поєднаним лише із грубим порушенням норм права чи оцінки обставин справи, що свідчать про упередженість суду.

Показовим у цьому випадку є досвід Англії, де оскаржуються в апеляційному порядку лише 0,1 % справ (з 2 млн справ до апеляції доходить 2–2,5 тис.) [7], а до Верховного суду — 60–70 справ на рік) [8], бо у суспільній свідомості зміцніла думка — суди приймають лише правильні рішення. Звідси і авторитет до суду у суспільстві та порядок у державі.

5. Невідповідність кількості справ фізичним можливостям суддів їх розглянути, що ускладнює обґрунтування судових рішень та зменшує їх якість. І справа не лише у тому, що у ГПК (п. 1 ч. 1 ст. 2-1) передбачається принцип автоматизованої системи справ з додержанням принципів черговості та рівної кількості справ для кожного судді, хоча черговість та рівна кількість справ не забезпечує справедливого та рівномірного навантаження на одного суддю — мають враховуватися, передусім, складність справи, у тому числі її обсяг та кількість учасників процесу.

Йдеться, передусім, про те, що у процесуальний закон не закладено запобіжників від дрібного сутяжництва, не розвинуті положення роблять судові вирішення крайньою, безвихідною потребою учасників правових конфліктів.

Великий недолік у цьому сенсі мають положення Конституції, принаймні так, як вони були витлумачені Конституційним Судом України, щодо неконституційності обов'язкового досудового порядку вирішення спорів. Ця проблема сьогодні захлиснула й адміністративну юстицію, що дає змогу на позитивне очікування зміни Конституції у цьому контексті.

Утруднення можливостей для третейського розгляду спорів — постійне розширення справ, що їм невідомі. Це стосується, особливо, справ, що виникають з корпоративних відносин, справ у спорах щодо нерухомого майна, включаючи земельні ділянки — зміни внесено законом. А законом від 3 лютого 2011 р. виключено з підвідомчості третейських судів справи у спорах щодо захисту прав споживачів, у тому числі споживачів послуг банку (кредитної спілки). Але ж відповідно до законодавства України поняття споживача є дуже широким. Зокрема, у Законі «Про житлово-комунальні послуги» споживачем вважається не лише фізична особа, як це передбачено у Законі «Про захист прав споживачів», але й також юридична особа. Те саме стосується законів України «Про природні монополії», «Про засади функціонування ринку природного газу», «Про хімічні джерела струму». Неточність закону проковує збільшення справ, що цілком правомірно могли б бути розглянуті у порядку третейського судочинства. Натомість держава, замість намагання завадити зловживанням з боку третейських суддів, притягнувши винних осіб до відповідальності, накладає новий тягар та обмеження на всіх суб'єктів господарювання, збільшуючи навантаження на судову систему (лише у 2009 році — це 39 000 справ [9]). Про який авторитет суду може вестися мова, якщо сторонам нав'язується безальтернативна суспільна система вирішення конфліктів, яка не здатна у розумні строки та ефективно їх вирішити?

6. Судді господарських судів є цілком обмеженими та несамостійними у процесі у силу положень ст. 38 ГПК, відповідно до яких господарський суд не наділений повноваженнями щодо витребування доказів за власною ініціативою, крім випадку підготовки справи до розгляду (ст. 65 ГПК). Це не можна виправдати необхідністю доказування сторонами обставин, на які вони посилаються. Адже неповне з'ясування обставин справи є підставою для скасування або зміни рішення місцевого господарського суду, зокрема, відповідно до ст. 104 ГПК України.

7. Те саме стосується позбавлення права господарського суду ухвалювати комплексні рішення з господарських справ, що містять поєднання публічно-правових та приватно-правових вимог, у зв'язку із виокремленням системи адміністративної юстиції.

Йдеться про не виправдане інтересами прискореного обігу капіталів у сфері господарювання та таке, що суперечить принципу процесуальної економії, окремий розгляд справ, які містять пов'язані один з одним майнові вимоги приватно-правого характеру (наприклад, щодо визнання права власності, визнання правочину недійсним, розірвання договору, виконання зобов'язання у натурі, примусу до укладання договору тощо)

та публічно-правові вимоги до суб'єкта, наділеного владними повноваженнями (наприклад, щодо скасування акта, який порушує право власності) спочатку у системі адміністративних судів, а згодом — у системі господарських судів.

Це підриває авторитет суду як органу, де можна знайти вирішення економіко-правового конфлікту.

У ст. 22 Закону України «Про судоустрій та статус суддів» зазначається, що господарські суди розглядають справи, що виникають із господарських правовідносин, а також інші справи, віднесені процесуальним законом до їх підсудності. Натомість штучне розведення публічно-правових вимог та приватно-правових вимог не дозволяє розглянути господарську справу у цілому.

Сьогодні суб'єкти господарювання, маючи пов'язані публічно-правові та приватно-правові вимоги, не можуть ініціювати розгляд цих справ у єдиному процесі (ч. 3 ст. 58 ГПК).

Прихильники адміністративної юстиції зазвичай зазначають, що процедури адміністративного судочинства надають скаржникам більше процесуальних гарантій, ніж в інших процесах. Але ці гарантії нічого не варті, якщо справи розглядаються роками, а суб'єкт господарювання не може оперативно отримати відповідне комплексне рішення суду про захист майнових — вихідних, базисних економічних прав.

Утворення системи адміністративних судів не ставило і не могло ставити за мету погіршити процесуальні можливості сторін для захисту своїх прав та законних інтересів. Суб'єкт господарювання може не бажати користуватися додатковими процесуальними правами на шкоду комплексності та оперативності розгляду справи. Адже в економічних відносинах, елементом яких є, зокрема, процесуальні відносини, важливим є результат вирішення саме справи як комплексу взаємопов'язаних конфліктів. У цьому разі «чистота спеціалізації» не може бути поставлена над інтересами економіки та правами громадян і юридичних осіб на справедливий суд.

Принцип соціальної справедливості та соціального призначення держави вимагає, аби суб'єктам права було надано вибір — об'єднати пов'язані вимоги публічно-правового та приватноправового характеру в одному процесі, заснованому на рівності процесуальних прав сторін (господарський та цивільний процеси), або заявити їх в окремому адміністративному (пільговому) та господарському чи цивільному (звичайних) процесах. Це не було б порушенням чи звуженням існуючих прав, адже положення закону стають диспозитивними, надають особі право визначитися із пріоритетом використання додаткових процесуальних гарантій.

Відповідне об'єднання вимог (крім випадків відшкодування шкоди, завданої неправомірною поведінкою органу публічної влади) не можна здійснювати у межах адміністративного процесу, який за природою не розрахований на оцінку змісту приватно-правових відносин. Захист прав

держави у цивільно-правових та господарсько-правових відносинах приватного характеру має здійснюватися на принципах рівності із іншими сторонами.

7. Необхідно також надати судді можливість більше впливати на недбайливих учасників процесу, які з різних причин не з'являються до суду, затягують процес непотрібними клопотаннями. Фактично вони знушаються над правосуддям, а у судді немає реальних важелів впливу (скажімо, залучати до матеріальної відповідальності, як це роблять у Європі) [10].

У цьому контексті не можна оминати увагою питання відповідальності учасників господарського процесу за неповагу до суду. Хоча Законом України «Про судоустрій та статус суддів» було внесено зміни до ст. 221 КУпАП, уповноваживши господарські суди розглядати справи про адміністративні правопорушення, передбачені ст. 185-3 КУпАП (Прояв неповаги до суду). Але у ст. 185-3 КУпАП єдиним засобом відповідальності називається накладення штрафу. Цього недостатньо. Очевидним та таким, що відповідає зарубіжному досвіду щодо системи засобів забезпечення порядку під час ведення судових засідань, є запровадження адміністративного арешту за дії, пов'язані із злісною неповагою до суду.

Крім того, на часі є зміни до ст. 221-1 Кодексу про адміністративні правопорушення у частині відповідальності за нежиття заходів відповідно до окремої ухвали суду.

8. Нарешті, у багатьох випадках суворі межі статей ст. 20 ГК та ст. 16 ЦК про вичерпний перелік способів захисту порушеного права учасників господарських відносин не дозволяють судам застосувати адекватний правопорушенню спосіб захисту, що іноді призводить до усунення від реального захисту, містить приховану відмову від правосуддя.

Усунути вищенаведені негативні умови діяльності суддів, підвищити авторитет судді та його самостійність у прийнятті рішень — значить досягти позитивних рис незалежності судової гілки влади, що слугує вагомим елементом правопорядку, зокрема господарського.

Це дасть змогу зменшити обсяг законодавства та підвищити стан праворозуміння. Адже більшість питань, у тому числі економіко-правового регулювання, можна вирішити загальними інститутами, без деталізованих законів, коли потреби комерційного обігу, загальнозживані вимоги та ділові звичаї, нарешті, кодифікаційні акти стають критерієм добросовісної поведінки. У такому разі загалом процвітає правопорядок, а не лише окремий закон, у тому числі несправедливе буквоїдство — «диктат закону»

Підвищуючи довіру до суду та зменшуючи кількість оскаржень, перенісши центр ухвалених рішень до місцевих судів, як наслідок можна досягти скорочення часу для розгляду справ. Це прямий шлях до порядку в господарських відносинах та інтенсифікації економіки.

Таким чином, для вирішення наведених проблем пропонується:

А. У п. 1 ч. 1 ст. 2-1 слова «черговості та рівної кількості справ для кожного судді» замінити словами «черговості, рівної кількості справ для кожного судді та складності справи, що визначається з урахуванням кількості учасників процесу та обсягу матеріалів справи».

Б. Статтю 4 ГПК доповнити реченням такого змісту: «У випадку відсутності законодавства, що регулює господарські та господарсько-процесуальні відносин, суд застосовує аналогію права та аналогію закону».

В. Частину 3 ст. 38 доповнити реченням другим такого змісту: «Суд може витребувати докази за власною ініціативою, якщо це необхідно для повного з'ясування обставин справи».

Г. Статтю 58 ГПК необхідно доповнити ч. 4 такого змісту:

«Позивач має право об'єднати майнові вимоги до суб'єкта, наділеного владними повноваженнями, із вимогами про оскарження його рішень (нормативно-правових актів чи правових актів індивідуальної дії), дій чи бездіяльності за умови додержання порядку, встановленого частиною першою цієї статті. У цьому разі розгляд справи здійснюється у порядку, встановленому цим Кодексом».

Г. Частину 2 ст. 111-7 ГПК доповнити словами «вирішувати питання про повноту з'ясування обставин справи».

Д. Зняти у ст. 20 ГК та ст. 16 ЦК законодавче обмеження застосування лише тих способів захисту порушеного права, які передбачено у законі чи договорі, дозволивши суддям застосовувати способи захисту за загальним критерієм — права виходити за межі встановлених у законі способів захисту: а) відповідність способу захисту наявному правопорушенню; б) здатність способу захисту забезпечити реальний захист порушеного права із урахуванням мети судового розгляду та необхідності подальшого виконання прийнятого судом рішення; в) відповідність способу захисту загальним засадам відповідно законодавства (господарського, земельного, цивільного, міжнародного тощо).

Е. виправити нові проекти Господарського процесуального кодексу (Кодексу господарського судочинства), усунувши з них зайву деталізацію процесу, додавши положення про досудовий розгляд справ (принаймні для передбачених у договорі випадків) та переддоговірні спори, а також повною мірою зберігши традиційний для судового вирішення господарських спорів принцип арбітрування, коли безпосередньо суддя вирішує порядок розгляду справи, сприяючи сторонам у подоланні конфлікту.

Ж. Доповнити ст. 185-3 Кодексу про адміністративні правопорушення положеннями, що надають право суду застосовувати адміністративний арешт до осіб, які виявляють злісну неповагу до суду, зокрема, абзац 2 ч. 1 ст. 185-3 доповнити словами «або адміністративний арешт на строк до п'ятнадцяти діб».

Цій пропозиції кореспондує також надання суду права застосовувати заходи відповідальності за невиконання окремої ухвали суду: у ч. 1 ст. 221-1 Кодексу після цифр «185-3» доповнити цифрами «185-6».

Л і т е р а т у р а

1. Силіна Т. Інтерв'ю з Томасом Мелія: «Україні під силу вибрати, в якому напрямку рухатися — позитивному чи протилежному» / Т. Силіна // Дзеркало тижня. Україна. — 2011. — № 26, 15 лип [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://dt.ua/articles/84549>.
2. CDL-AD(2010)026: Joint opinion on the law on the judicial system and the status of judges of Ukraine by the Venice Commission and the Directorate of Co-operation within the Directorate General of Human Rights and Legal Affairs of the Council of Europe Adopted by the Venice Commission at its 84th Plenary Session (Venice, 15-16 October 2010) — Р. 5 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: [http://www.venice.coe.int/docs/2010/CDL-AD\(2010\)026-e.pdf](http://www.venice.coe.int/docs/2010/CDL-AD(2010)026-e.pdf).
3. Дело Волкова против России, Жалоба № 48758/99, 5 апреля 2005 г. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www1.umn.edu/humanrts/russian/euro/Rvolkovacase.html>.
4. Виступ В. К. Мамутова на Парламентських слуханнях «Про стан правосуддя в Україні» 18 берез. 2009 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://bihun.in.ua/jushits/jurhit/article/398/>
5. Міжнародні стандарти у сфері судочинства. — К.: Істина, 2010. — С. 338.
6. Шишкін В. І. Судові системи країн світу. Кн. 2 / В. І. Шишкін. — К.: Юрінком Інтер, 2001. — С. 73.
7. Judicial and Court Statistics 2009: UK Ministry of Justice [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.justice.gov.uk/publications/docs/jcs-stats-2009-211010.pdf>.
8. Frequently Asked Questions: UK Supreme Court [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.supremecourt.gov.uk/faqs.html#1a>
9. АУБ: третейське судочинство в Україні під загрозою ліквідації [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.ukrbanks.info/news/AUB-Treteiske-sudochinstvo-v-Ukrain-pd-zagrozoju-lkvdac.html>.
10. Побережный В. Наши судьи — забытые, запуганные системой [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://glavred.info/archive/2008/01/30/141731-0.html>.

А н о т а ц і я

Подцерковний О. П. Про процесуальні чинники підвищення авторитету судді та суду (на прикладі господарського судочинства). — Стаття.

Стаття присвячена процесуальним заходам щодо підвищення авторитету господарських судів та суддів. Зроблено низку пропозицій до Господарського процесуального кодексу та Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо розширення повноважень судів, уведення майнового цензу для оскарження рішень в апеляційному та касаційному порядку, посилення відповідальності за неповагу до суду.

Ключові слова: господарські суди, судді, Господарський процесуальний кодекс, повноваження судів, судова реформа.

А н н о т а ц и я

Подцерковный О. П. О процессуальных факторах повышения авторитета судьи и суда (на примере хозяйственного судопроизводства). — Статья.

Статья посвящена процессуальным мерам по повышению авторитета хозяйственных судов и судей. Сделан ряд предложений в Хозяйственный процессуальный кодекс и Кодекс Украины об административных правонарушениях относительно расширения пол-

номочий судов, введення имущественного ценза для обжалования решений в апелляционном и кассационном порядке, усиления ответственности за неуважение к суду.

Ключевые слова: хозяйственные суды, судьи, Хозяйственный процессуальный кодекс, полномочия судов, судебная реформа.

S u m m a r y

Podtserkovny O. P. About the Procedural Factors Raise the Profile of the Judge and the Court (on the example of Economic Litigation). — Article.

The article is devoted to remedial measures to improve the credibility of the economic courts and judges. Made a number of proposals to the Economic Procedure Code and the Code of Administrative Offences involving the expansion of powers of the courts, the introduction of property qualifications for appealing decisions of the appellate and cassation, increasing liability for contempt of court.

Keywords: economic courts, judges, Economic Procedural Code, the powers of courts and judicial reform